

Archeologienota Erps-Kwerps Frans Mombaersstraat

Verslag van Resultaten

Bert ACKE, Maarten BRACKE en Gwendy WYNS

2-7-2019

Titel: Archeologienota Erps-Kwerps Mombaersstraat

Erkend archeoloog: Maarten Bracke, OE/ERK/Archeoloog/2015/00036

Auteurs: Bert Acke, Maarten Bracke en Gwendy Wyns

Uittreksels uit CartoWeb.be met toelating van het Nationaal Geografisch Instituut C18084 - www.ngi.be

Projectcode bureauonderzoek: 2019F24

Intern projectnummer: 2019.074

Locatiegegevens: Vlaams-Brabant, Erps-Kwerps (Kortenberg), Frans Mombaersstraat

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 162132 en Y: 176174; X: 162226 en Y: 176198

Kadastergegevens: Kortenberg, afdeling 2, sectie A, perceel 302A (partim) (zie figuur 6)

Topografische kaart: zie figuur 4 en 5

Betrokken actoren: Bert Acke (assistent-archeoloog), Maarten Bracke (erkend archeoloog), Gwendy Wyns (assistent-archeoloog) en Els Van Der Haegen (contactpersoon initiatiefnemer)

Wetenschappelijke advisering: /

Plaats en datum: Moerbeke-Waas, 19/06/2019

© Acke & Bracke bvba, Damstraat 206A, 9180 Moerbeke-Waas. De auteurs aanvaarden geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de auteurs.

1. INLEIDING	4
1.1. WETTELIJK KADER	4
1.2. ONDERZOEKSOPDRACHT	4
1.2.1. VRAAGSTELLING	4
1.2.2. RANDVOORWAARDEN	4
1.3. WERKWIJZE EN STRATEGIE	5
1.3.1. MOTIVERING ONDERZOEKSSTRATEGIE	5
1.3.2. ORGANISATIE VAN HET VOORONDERZOEK	6
1.3.3. ADVIES SPECIALISTEN	6
1.3.4. WETENSCHAPPELIJKE ADVISERING	6
1.3.5. SELECTIE BRONNEN	6
2. BUREAUONDERZOEK	7
2.1. HUIDIGE TOESTAND	7
2.2. GEPLANEDE WERKEN	9
2.3. LANDSCHAPPELIJKE LIGGING	10
2.3.1. TOPOGRAFISCHE SITUERING	10
2.3.2. LANDSCHAPPELIJKE SITUERING	12
2.3.3. BODEMKUNDIGE SITUERING	14
2.3.4. GEOLOGISCHE SITUERING	15
2.4. HISTORISCHE SITUERING	18
2.5. ARCHEOLOGISCHE SITUERING	23
3. SYNTHESE	26
3.1. ARCHEOLOGISCH VERWACHTINGSPATROON	26
3.2. AFWEGING VERDER VOORONDERZOEK	26
3.3. VERDER VOORONDERZOEK ZONDER INGREEP IN DE BODEM	27
3.4. VERDER VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM	28
3.5. BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN	29
4. SAMENVATTING	31
5. BIBLIOGRAFIE	33
6. BIJLAGES	34

1. Inleiding

1.1. Wettelijk kader

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen te Erps-Kwerps in de Frans Mombaersstraat (provincie Vlaams-Brabant), waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

1.2. Onderzoeksopdracht

1.2.1. Vraagstelling

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?
- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?
- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?
- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?
- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?
- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

1.2.2. Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

1.3. Werkwijze en strategie

1.3.1. Motivering onderzoeksstrategie

In het bureauonderzoek wordt een zo duidelijk mogelijk beeld gevormd van de huidige archeologische, historische en landschappelijke informatie van het projectgebied en diens omgeving. Deze gegevens worden vergeleken met de geplande werken en de hiermee gepaard gaande verstoringen en vergravingen in de bodem. Het uiteindelijke doel is het bepalen of verder archeologisch onderzoek al dan niet aangewezen is.

Informatie over de afbakening van het plangebied en de geplande werkzaamheden werd aangeleverd via de initiatiefnemer door middel van ontwerpplannen en via mondelinge of schriftelijke communicatie. Om een zicht te krijgen op de huidige archeologische kennis van het plangebied en van de directe omgeving werd de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) geraadpleegd.¹ Deze online databank is uitsluitend toegankelijk voor geregistreerde gebruikers, hoofdzakelijk archeologen. Aanvullend werden verschillende historische kaarten geraadpleegd via Geopunt², de centrale toegangspoort tot geografische overheidsinformatie, en via Cartesius³, een databank die kaarten bundelt van het Nationaal Geografisch Instituut (NGI), de Koninklijke Bibliotheek, het Rijksarchief, lokale archieven en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika. Aansluitend hierbij werden ook verschillende luchtfoto's bekeken die genomen zijn sinds de jaren '70 van vorige eeuw. Op het kaartmateriaal en de luchtfoto's werd het plangebied geprojecteerd, om zodoende een duidelijk beeld te krijgen van het landgebruik gedurende de laatste eeuwen. Geopunt leverde ook verschillende kaarten op die betrekking hebben tot de landschappelijke en bodemkundige ligging van het gebied. Een kadasterplan dat beschikbaar is via de GRB-kaart op Geopunt werd vergeleken met hetgene dat beschikbaar is via de CadGIS Viewer van de Federale Overheid.⁴ Een topografische kaart werd verkregen via het NGI.⁵

Op basis van dit onderzoek en het raadplegen van bovenvermelde bronnen kan een antwoord gegeven worden op de vooropgestelde onderzoeksvragen.

¹ <https://cai.onroenderfgoed.be/>

² <http://www.geopunt.be/kaart>

³ <http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>

⁴ <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>

⁵ <http://www.ngi.be/topomapviewer/>

1.3.2. Organisatie van het vooronderzoek

In eerste instantie werd gestart met het bureauonderzoek waarbij de diverse beschikbare bronnen geraadpleegd worden. Daarnaast werd in detail bekeken wat de huidige toestand is van het plangebied en werden de geplande werkzaamheden onder de loep genomen. Op basis van deze gegevens samen werd afgetoetst of ten eerste verder vooronderzoek noodzakelijk is en ten tweede welke onderzoekstappen er eventueel genomen moeten worden.

1.3.3. Advies specialisten

Niet van toepassing.

1.3.4. Wetenschappelijke advisering

Niet van toepassing.

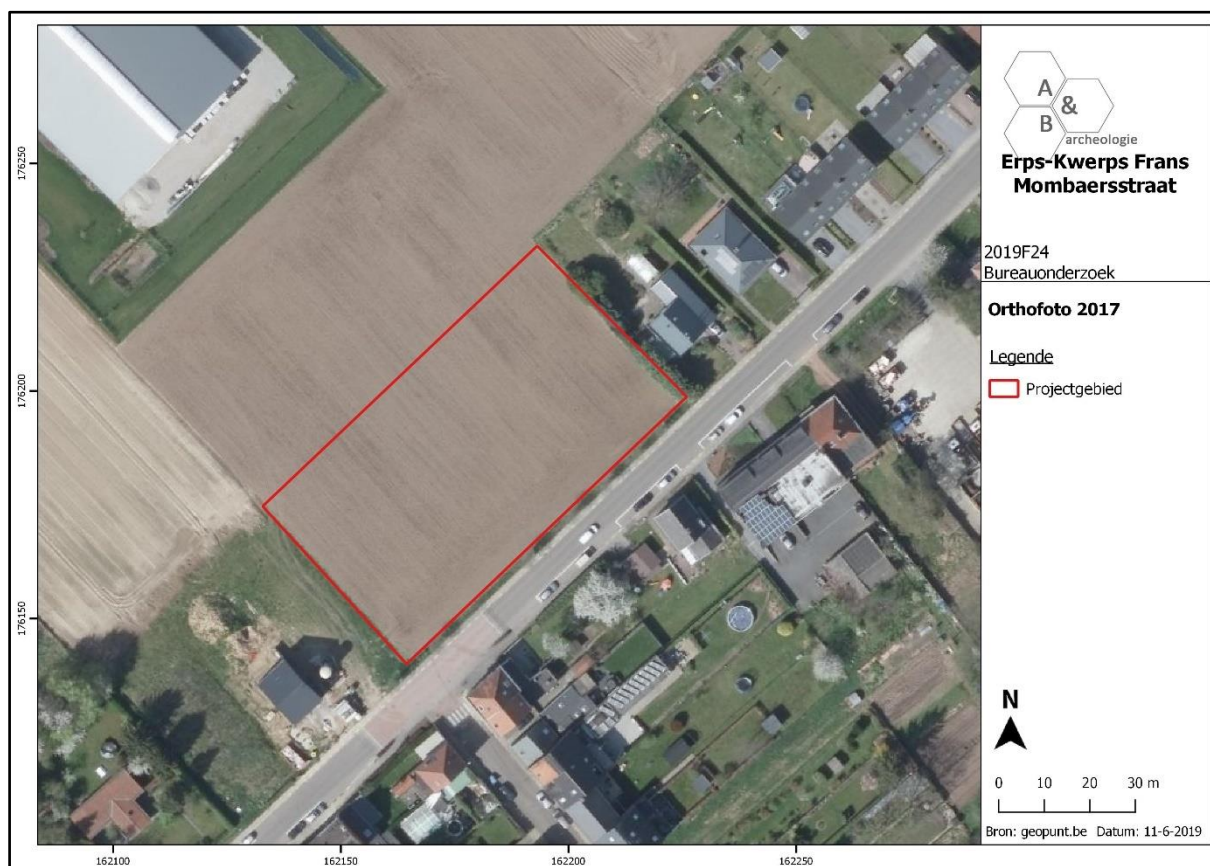
1.3.5. Selectie bronnen

De gebruikte bronnen zijn beschreven onder 1.3.1. De bronnen daaronder vermeld waren afdoende om een gedegen advies te geven voor een verder archeologisch traject. Bijkomend archiefonderzoek werd niet opportuun geacht.

2. Bureauonderzoek

2.1. Huidige toestand

Het plangebied is 3932m² groot en heeft een noordoost-zuidwest georiënteerde rechthoekige vorm. Het is momenteel in gebruik als akkerland. Er zijn geen bomen, gebouwen of perceelsgrachten aanwezig op het terrein. Ten zuiden grenst het aan de Frans Mombaersstraat, ten noordoosten en zuidwesten aan private woningen. Ten noordwesten is een grote loods aanwezig.

Figuur 1 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2017 (bron: geopunt.be).

Figuur 2 Zicht vanuit de Frans Mombaersstraat (zuiden) op het plangebied (bron: <https://www.google.com/maps>).

2.2. Geplande werken

Op het terrein zal een groepswoningbouwproject plaatsvinden via een bouwaanvraag. Het terrein zal hierbij opgedeeld worden in 8 kadastrale kavels na het optrekken van de bebouwing. Op de 6 meest westelijke loten zullen 3 appartementsgebouwen gebouwd worden, op de 2 meest oostelijke 2 halfopen woningen. Ten noorden van de bebouwing worden tuinen aangelegd. Bij de appartementsgebouwen worden hierbij ook 2 tuinbergingen per appartementsgebouw voorzien. Aan de zuidzijde van de appartementsgebouwen is de aanleg van verschillende parkeerplaatsen voorzien, bij de woningen een oprit met tuin. De natuurlijke helling zal behouden blijven.

Er kan vanuit gegaan worden dat de bodem van het totale plangebied ernstig verstoord zal worden: het bouwrijp maken van de percelen, allerhande werfverkeer, het aanleggen van nutsvoorzieningen en -leidingen in de voortuinen van de loten, het optrekken van de woningen en het inrichten van de tuinen kent een diepe impact in de bodem en kan nefast zijn voor eventueel aanwezige archeologische sporen en sites.

Het ontwerpplan is te vinden in bijlage, een uitsnede hieruit is hieronder weergegeven.

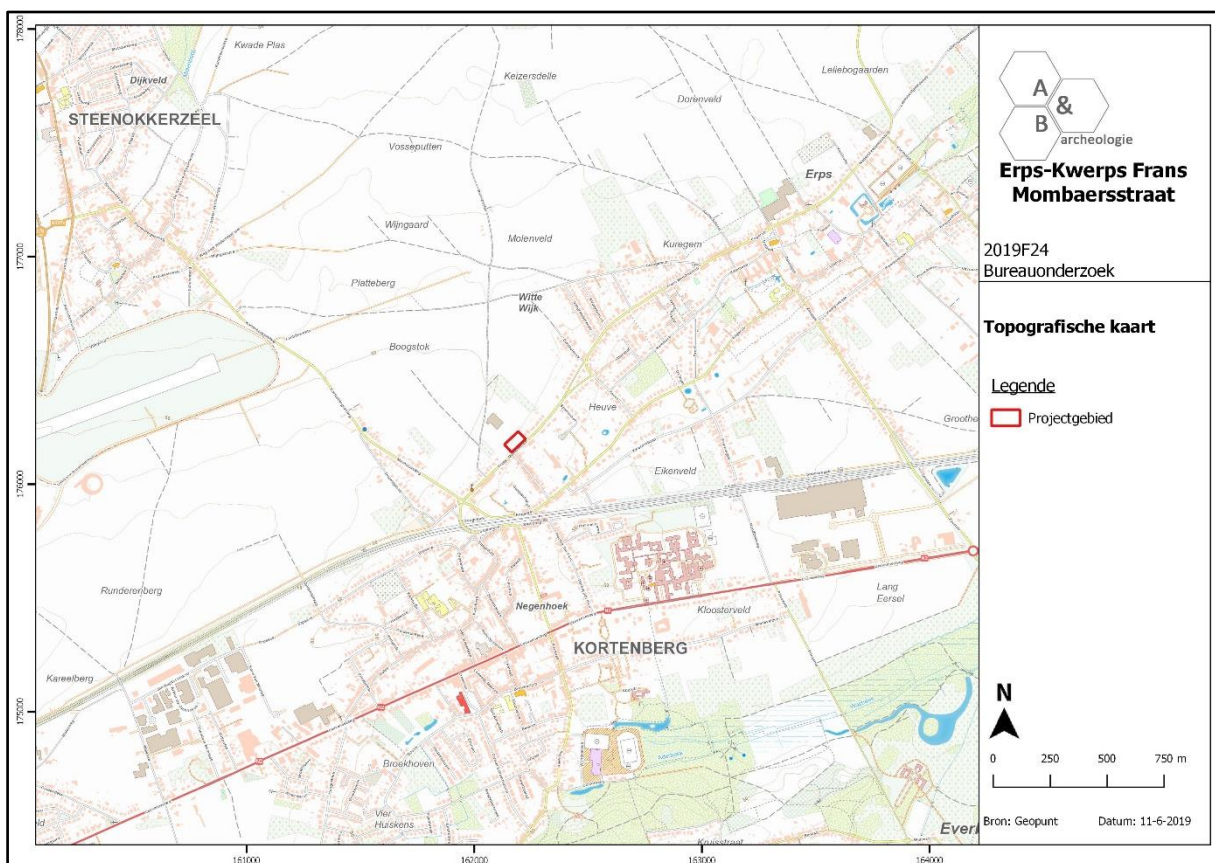

Figuur 3 Uittreksel uit het verkavelingsplan (bron: initiatiefnemer).

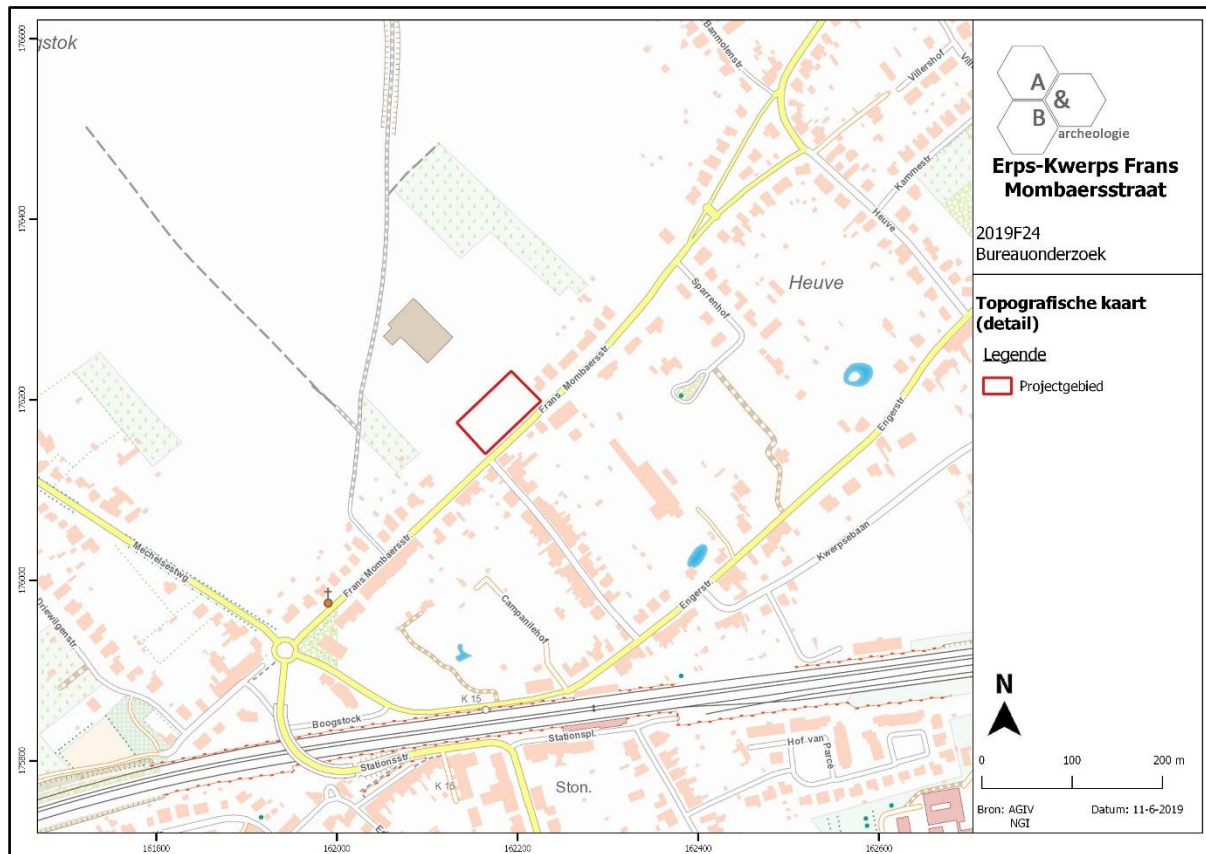
2.3. Landschappelijke ligging

2.3.1. Topografische situering

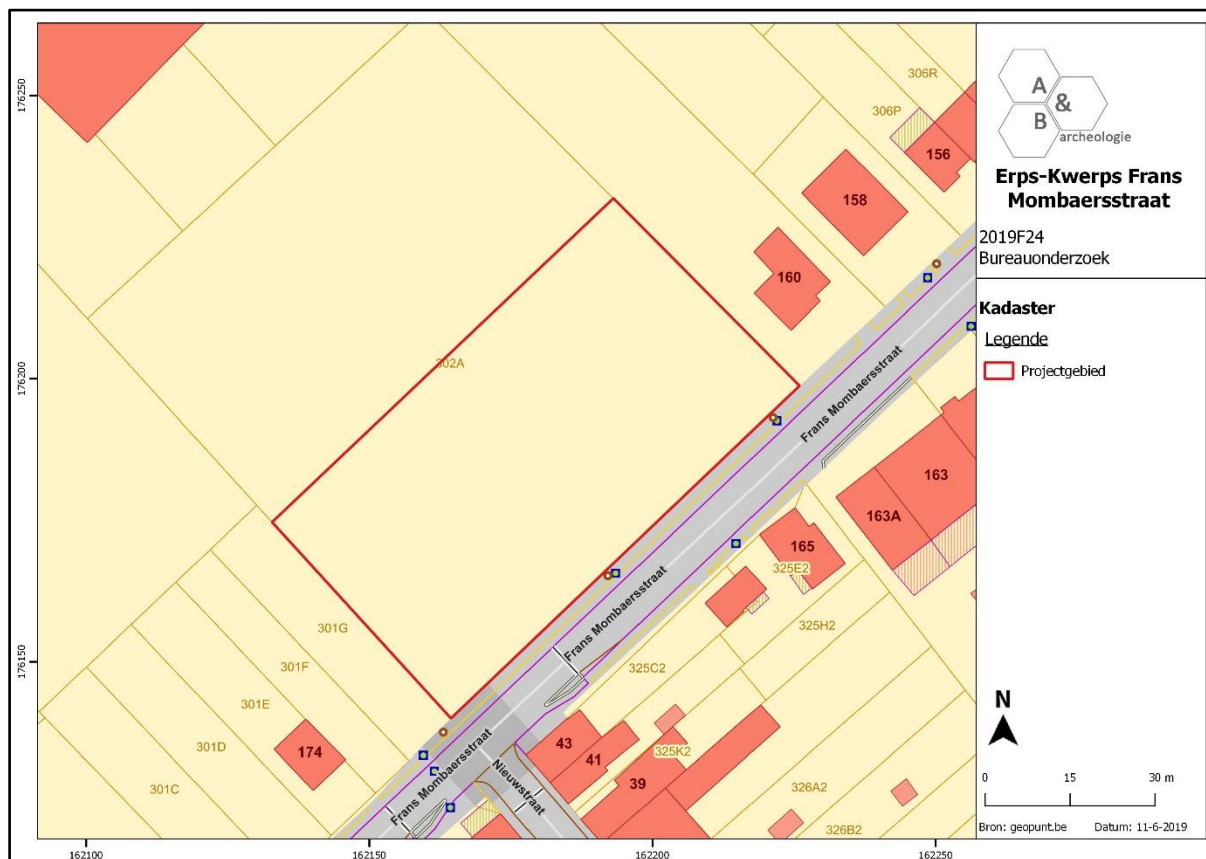
Erps-Kwerps maakt deel uit van de gemeente Kortenberg en is gelegen ten noordoosten hiervan. Algemeen bevindt het zich centraal gelegen tussen Brussel in het westen en Leuven in het oosten. Naast Erps-Kwerps bestaat Kortenberg uit de deelgemeentes Everberg en Meerbeek. Het plangebied is gelegen in het zuidwesten van de deelgemeente en bevindt zich tussen de centra van Kortenberg en Erps-Kwerps. Ten zuiden ervan is de spoorlijn Brussel-Leuven zichtbaar. Het plangebied is gelegen langs de Frans Mombaersstraat en wordt langs het zuidoosten begrensd door deze straat. In het noordwesten grenst het plangebied aan akkerland, in het westen en oosten aan woningen langs de Frans Mombaersstraat. Op de bodemgebruikskaart van 2001 staat het gebied aangeduid als 'Akkerbouw', wat overeenkomt met het huidige gebruik. Kadastraal bevindt het plangebied zich te: Kortenberg, afdeling 2, sectie A, perceel 302A (partim).

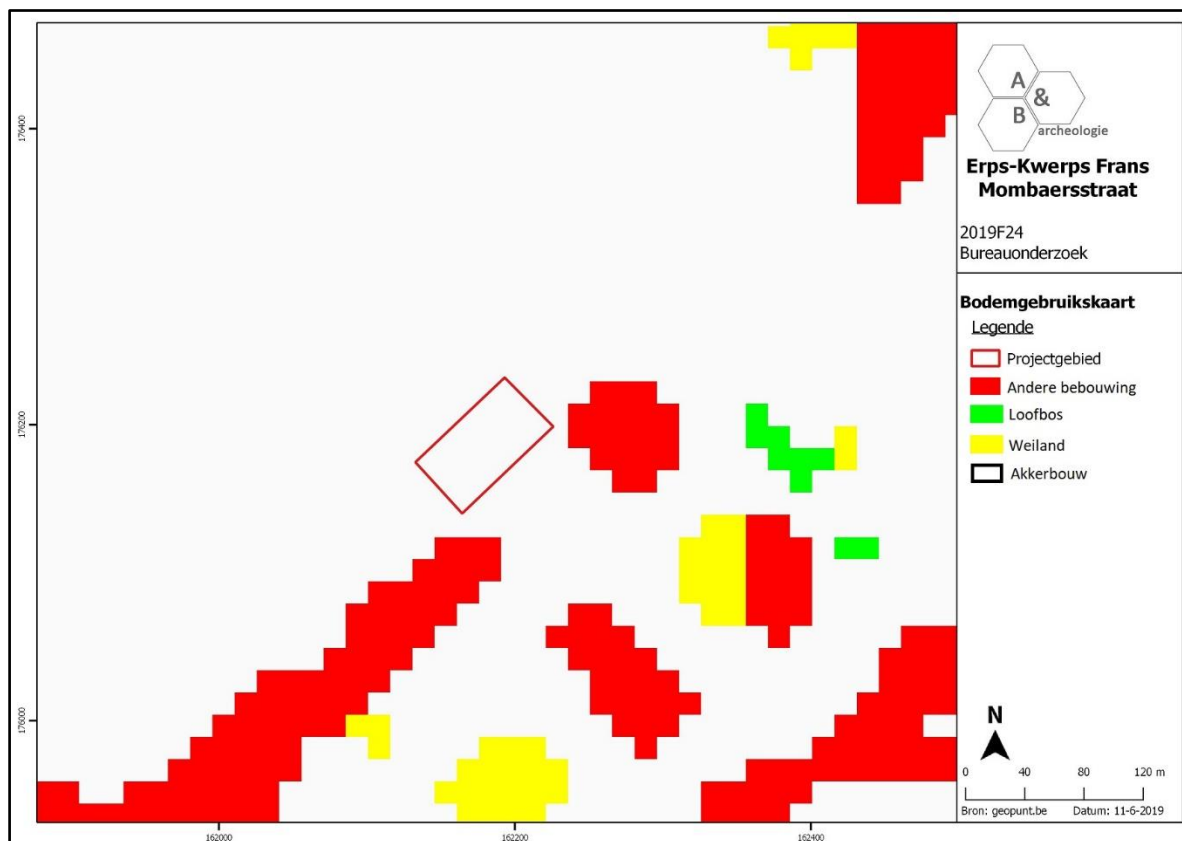
Figuur 4 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

Figuur 5 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

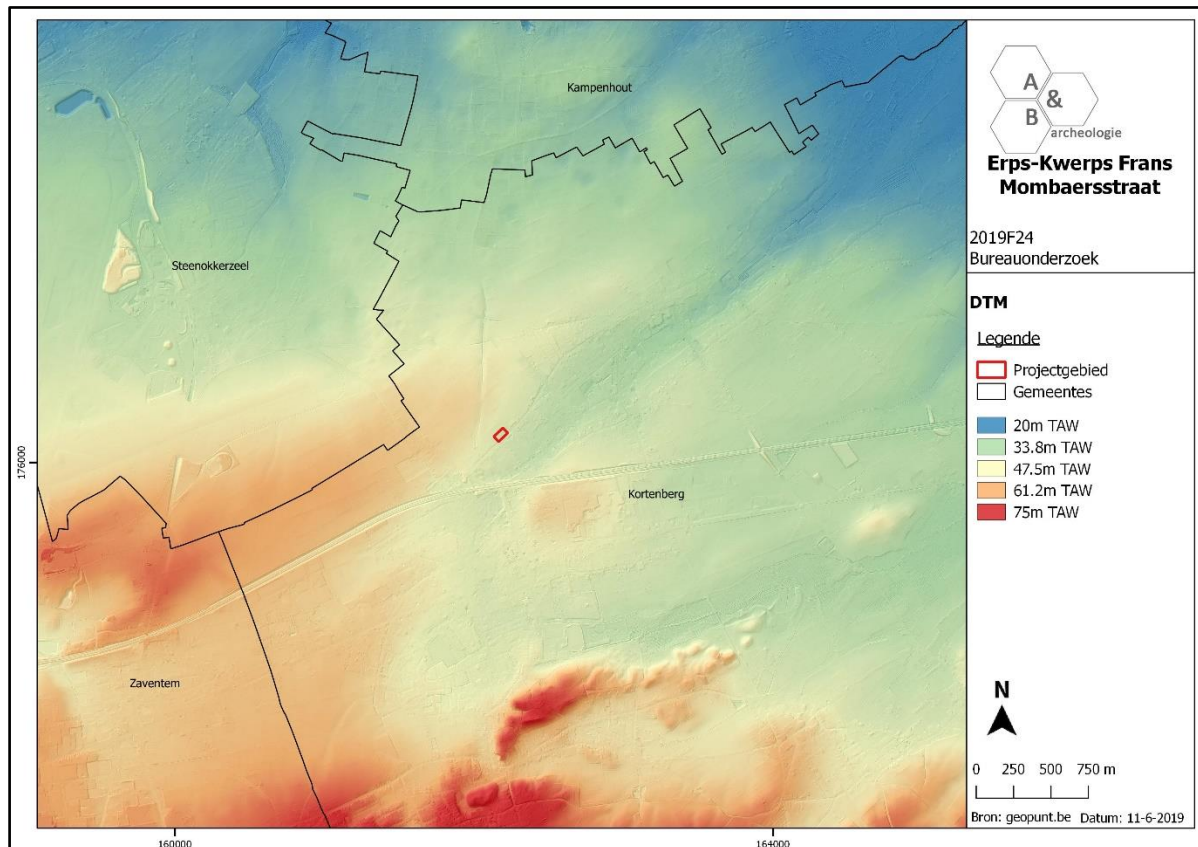
Figuur 6 Zicht op het kadasterplan met afbakening van het plangebied (bron: geopunt.be).

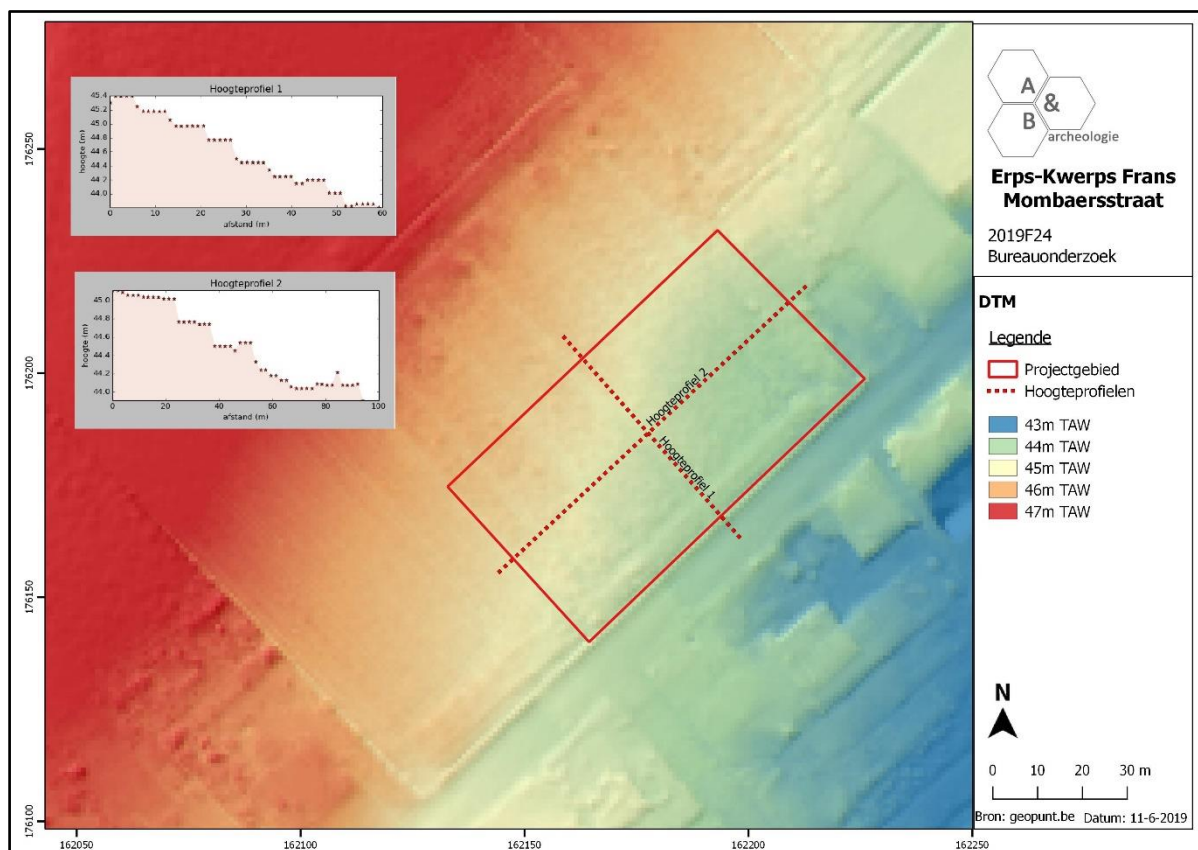
Figuur 7 Zicht op de bodemgebruikskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

2.3.2. Landschappelijke situering

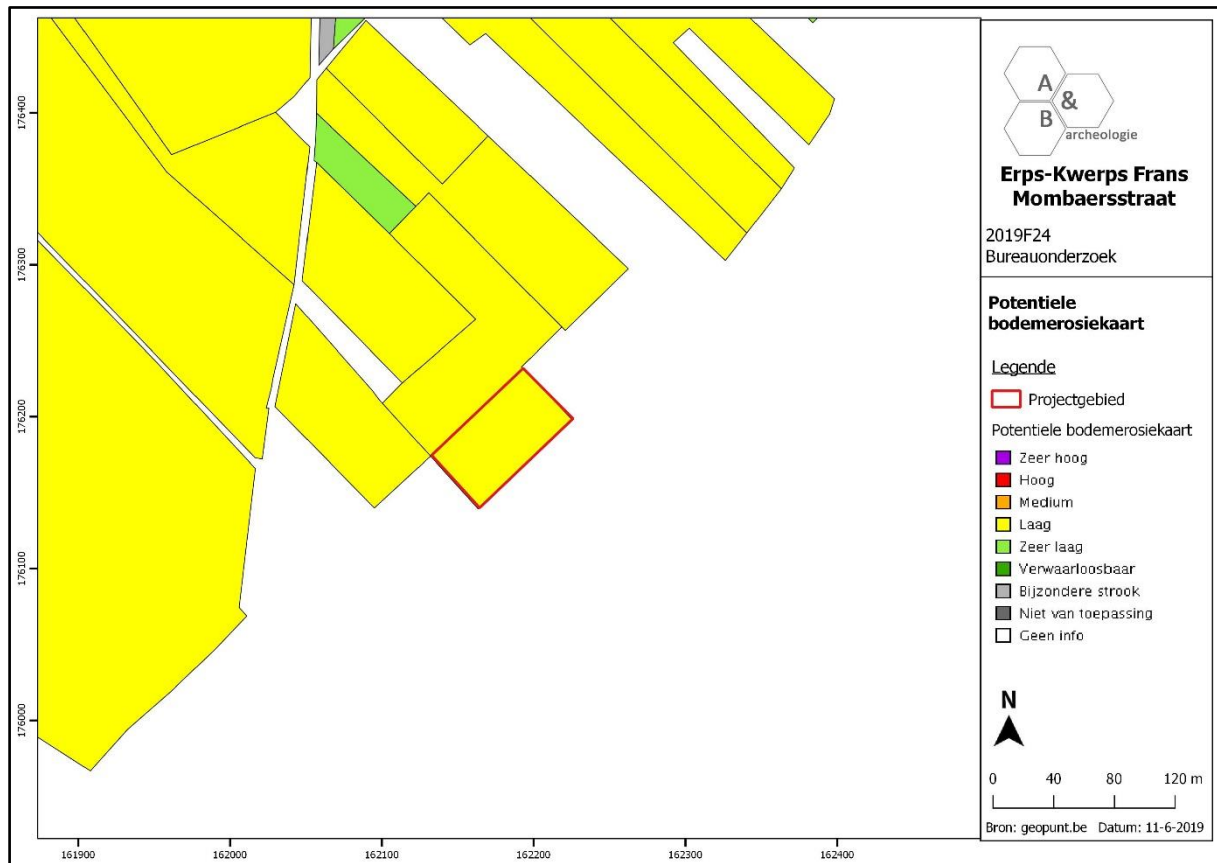
Het plangebied is gelegen aan de voet van een zuidwest-noordoost georiënteerde rug die zich verder ten westen uitstrekt. Ten zuidoosten zijn is een kleinere heuvelrug gelegen. Er zijn geen waterlopen aanwezig in de buurt die een invloed hebben op het terrein. Het plangebied zelf helt af vanuit het noordwesten naar het zuidoosten, van +45,5m naar +44m TAW. Op de bodemerosiekaart uit 2016 is het plangebied gekarteerd als laag erosiegevoelig.

Figuur 8 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel (bron: geopunt.be).

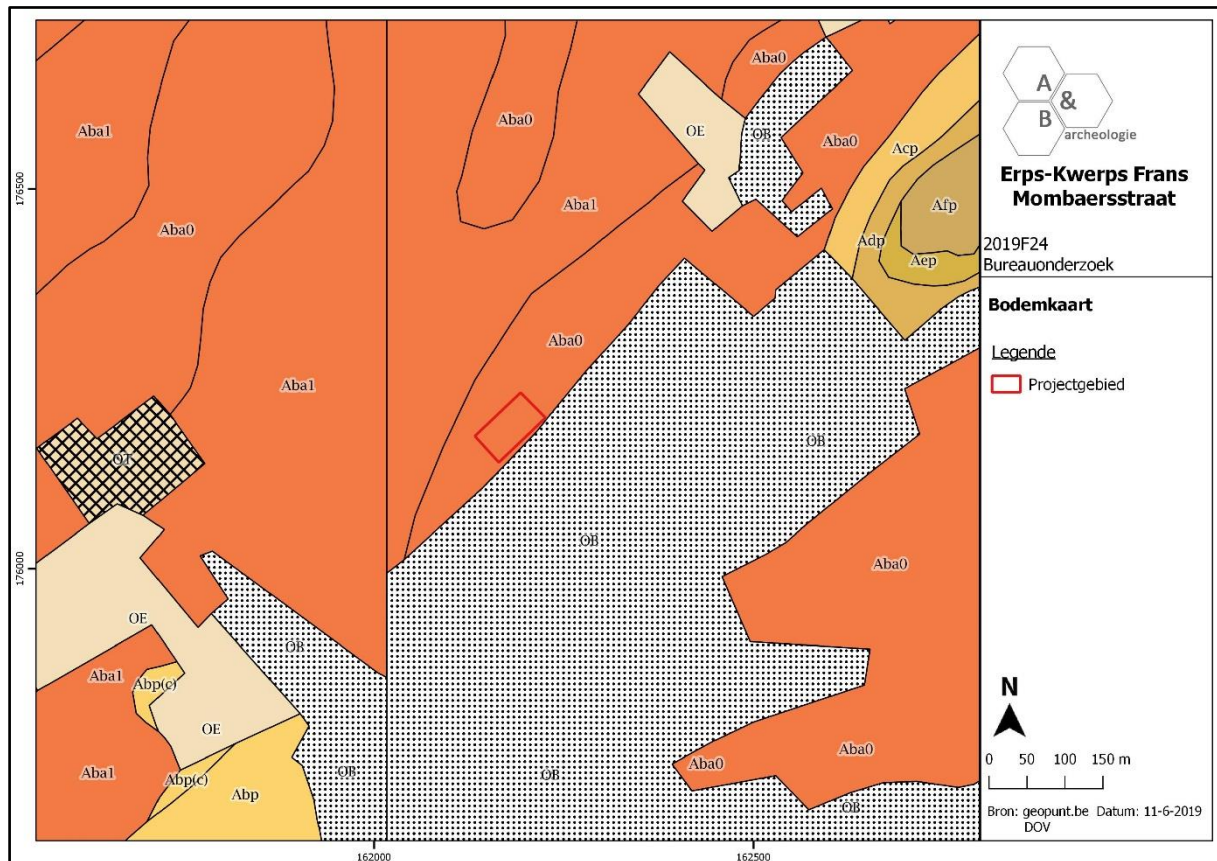
Figuur 9 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel, meer in detail (bron: geopunt.be).

Figuur 10 Zicht op de Potentiële bodemerosiekaart (bron: geopunt.be).

2.3.3. Bodemkundigesituering

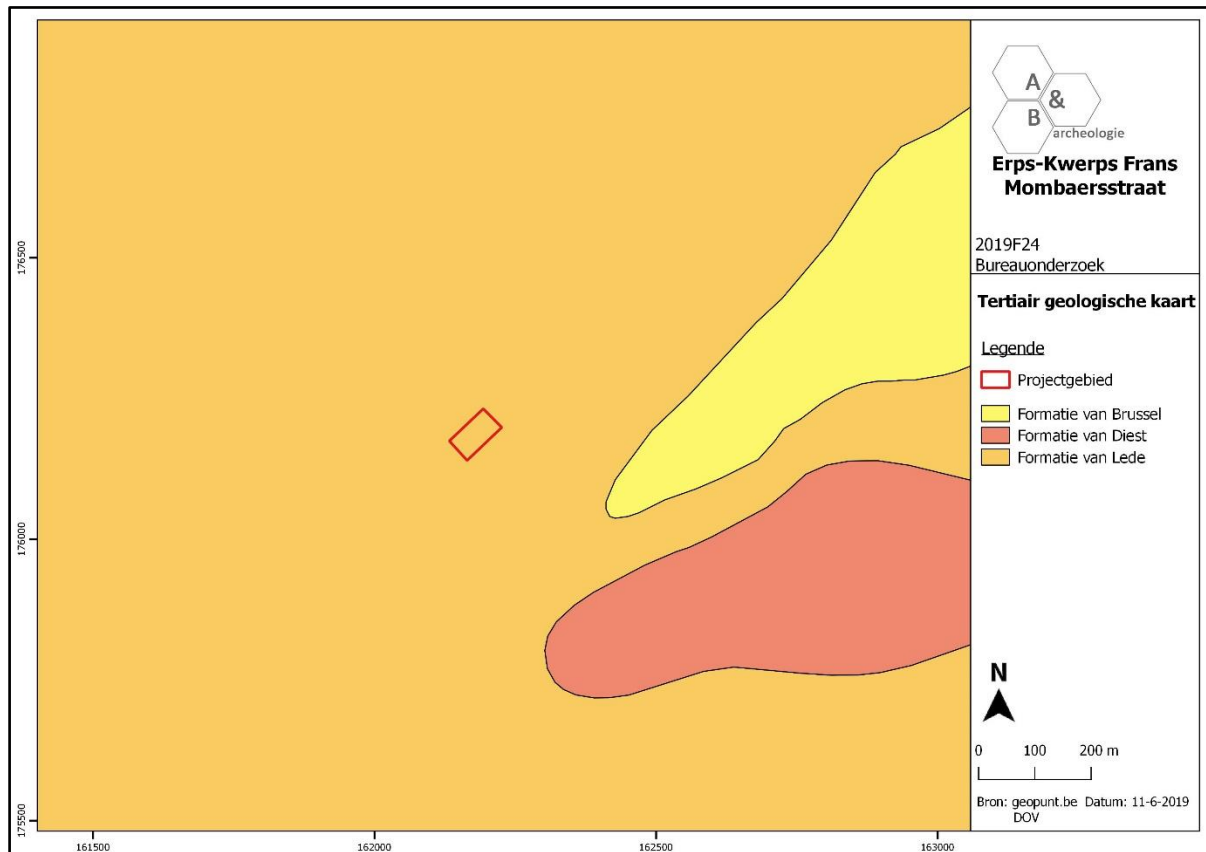
Op de bodemkaart wordt het terrein hoofdzakelijk gekarteerd als een Aba0 bodem, een droge leembodem met textuur B-horizont. De serie Aba ontwikkeld in het Pleistocene loessdek vertoont onder de A horizont een aan klei en sesquioxiden aangerijkte textuur B horizont. De bouwvoor is een donkerbruin, homogeen humushoudend leem; bij Abao rust de Ap op een geelbruine overgangshorizont. De Bt is bruin zwaar leem (gemiddelde 20% klei) met meestal goed ontwikkelde polyedrische structuur en kleihuidjes (coatings). Naar onder toe neemt het kleigehalte sterk af en verdwijnt de structuur geleidelijk terwijl de kleur geelbruin wordt.

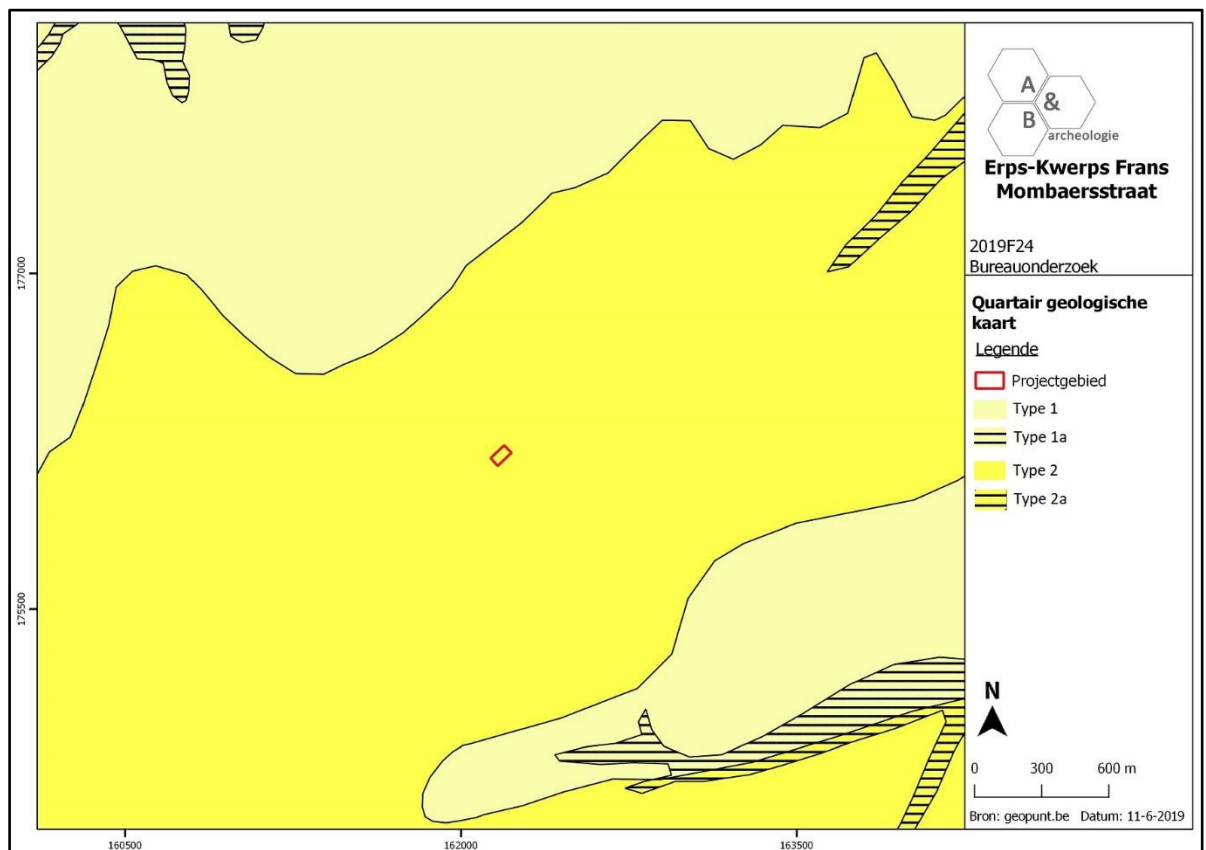
Figuur 11 Zicht op de bodemkaart (bron: DOV).

2.3.4. Geologische situering

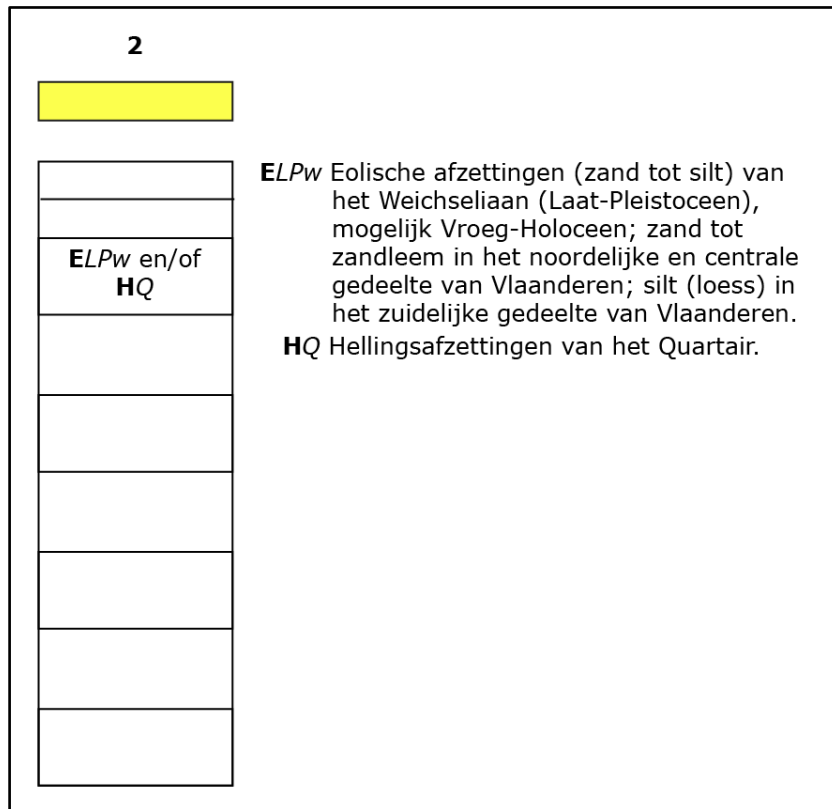
De tertiaire opbouw ter hoogte van het plangebied bestaat uit afzettingen die toebehoren aan de Formatie van Lede: lichtgrijs fijn zand, soms kalksteenbanken, kalkhoudend, fossielhoudend (*Nummulites variolarius*), soms glauconiethoudend, basisgrind. De Quartaire geologische kaart geeft aan dat er ter hoogte van het plangebied geen Holocene en/of Tardiglaciale afzettingen bovenop de Pleistocene sequentie (2) voorkomen. De geomorfologische kaart voor deze streek is niet voorhanden en kan dus niet worden afgebeeld.

Figuur 12 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

Figuur 13 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

Figuur 14 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

2.4. Historische situering

Hoewel het plangebied deel uitmaakt van Erps-Kwerps, is het gelegen tussen de dorpskernen van Erps en Kortenbergh. Zodoende zal van beide de historische situering besproken worden. De eerste vermelding van Erps dateert uit 1125. Het wordt vermeld als *Erpeza* wat etymologisch als een verwijzing naar water kan beschouwd worden. Erps was in de Middeleeuwen (ca. 1300) de hoofdplaats van een meierij en een belangrijk economisch centrum op de weg tussen Keulen en Brugge.⁶ Vanaf 1977 maakt Erps, samen met Kwerps, deel uit van de gemeente Kortenbergh. 1095 wordt als de stichtingsdatum van Kortenbergh aanzien. In dit jaar erkende Gualgericus, bisschop van Kamerijk, het bestaan van de religieuze gemeenschap op de Curtenbergh. De kloosterlingen verhuisden in 1222 van deze heuvel naar het dal aan het Minneveld waar nu nog steeds de Abdij van Kortenbergh is gevestigd.⁷

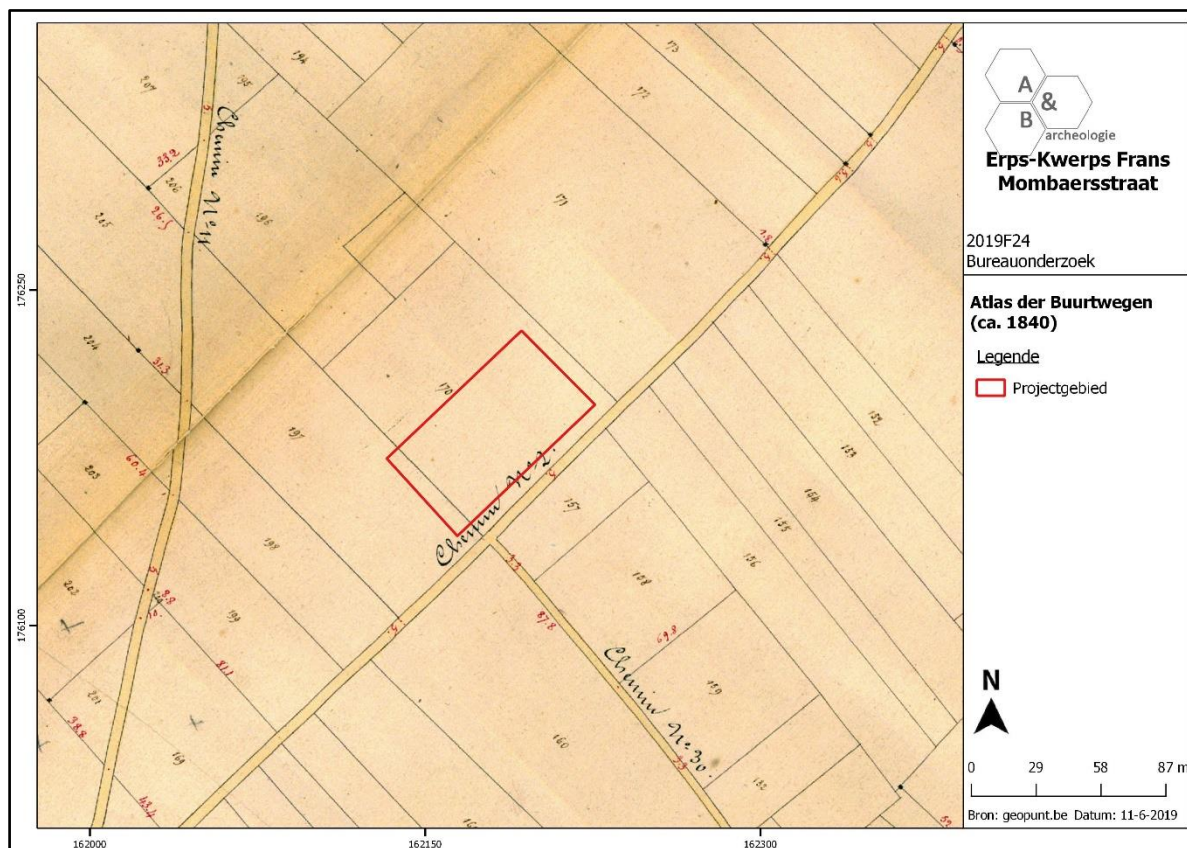
De evolutie van het plangebied kan gevolgd worden vanaf het einde van de 18de eeuw. Op de Ferrariskaart van ca. 1777 is te zien dat het plangebied zich in een uitgestrekt akkerlandschap bevindt. Op een zekere afstand ten noordoosten en zuidwesten is verspreide bebouwing te zien. De Frans Mombaersstraat is op dat moment reeds aanwezig. Op latere historische kaarten en luchtfoto's blijft het plangebied onbebouwd en in gebruik als akkerland. Op de luchtfoto's is duidelijk te zien dat de bebouwing in de omgeving de laatste decennia aanzienlijk is toegenomen.

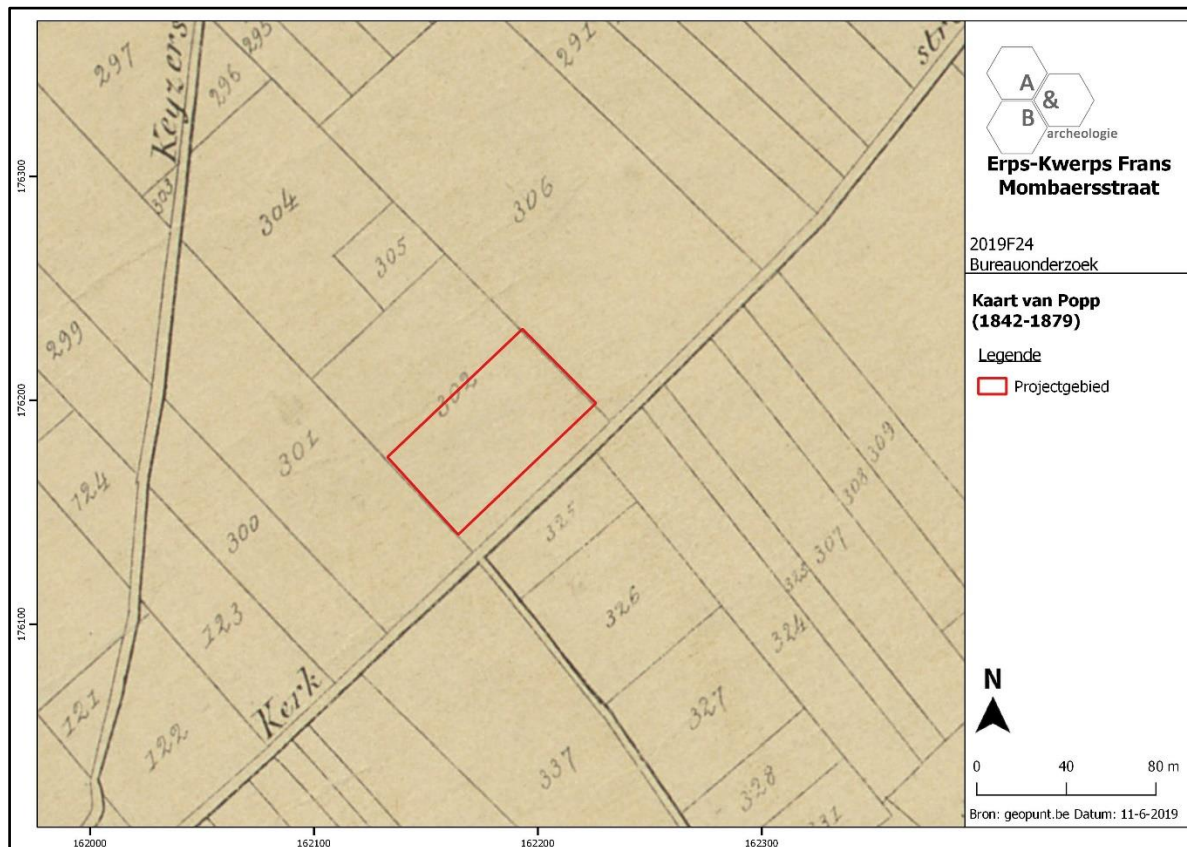
Figuur 15 Uitsnede uit de Ferrariskaart, met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

⁶ <http://oud.kortenbergh.com/vrijetijd/toerisme/geschiedenis.php>

⁷ <https://nl.wikipedia.org/wiki/Kortenbergh>

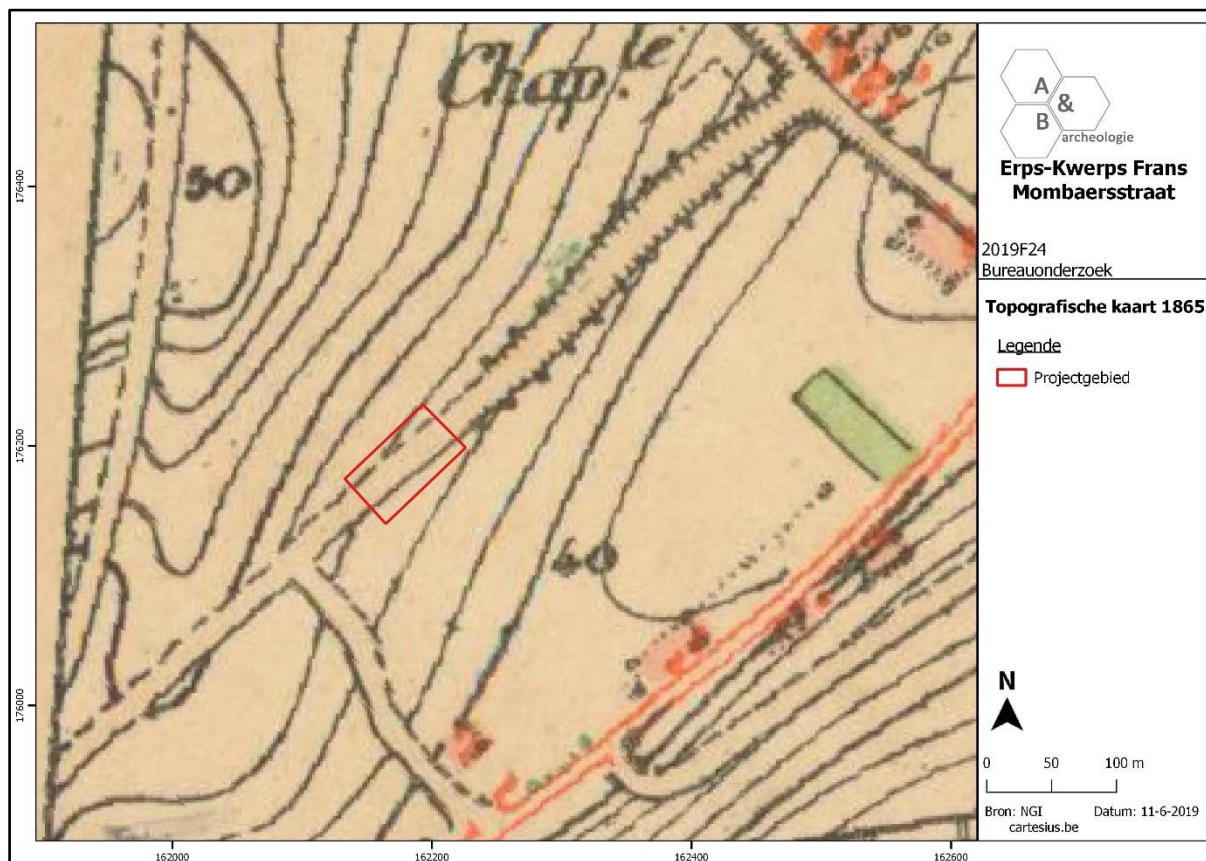
Figuur 16 Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen, met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

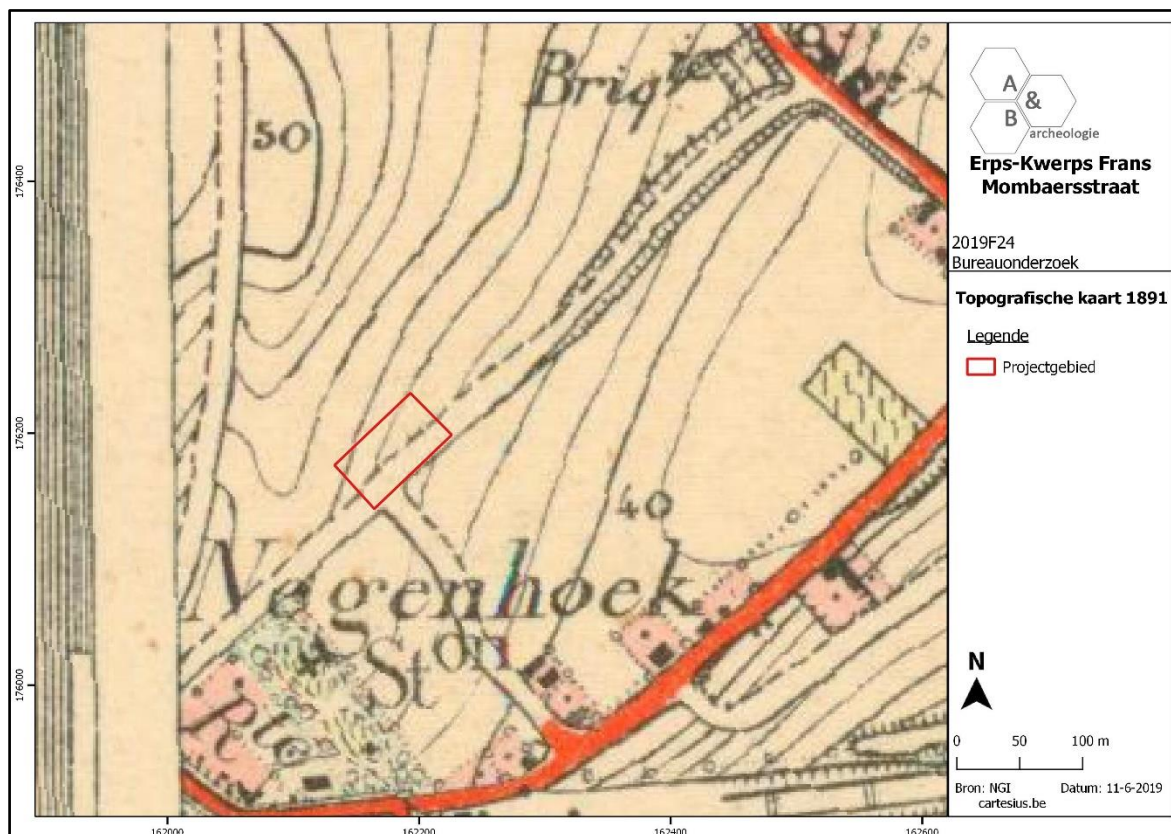
Figuur 17 Uitsnede uit de Poppkaart, met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

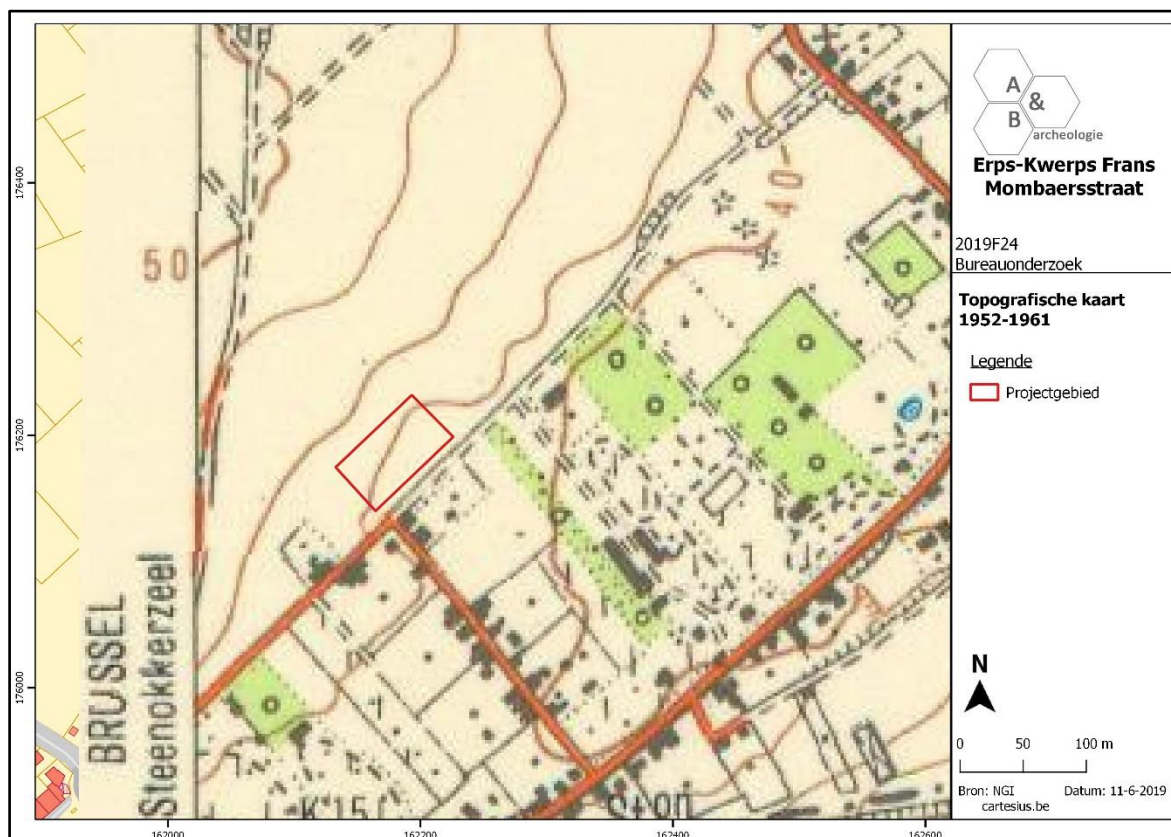
Figuur 18 Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen, met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

Figuur 19 Uitsnede uit de topografische kaart van 1865, met aanduiding van het plangebied (bron: cartesius.be en NGI).

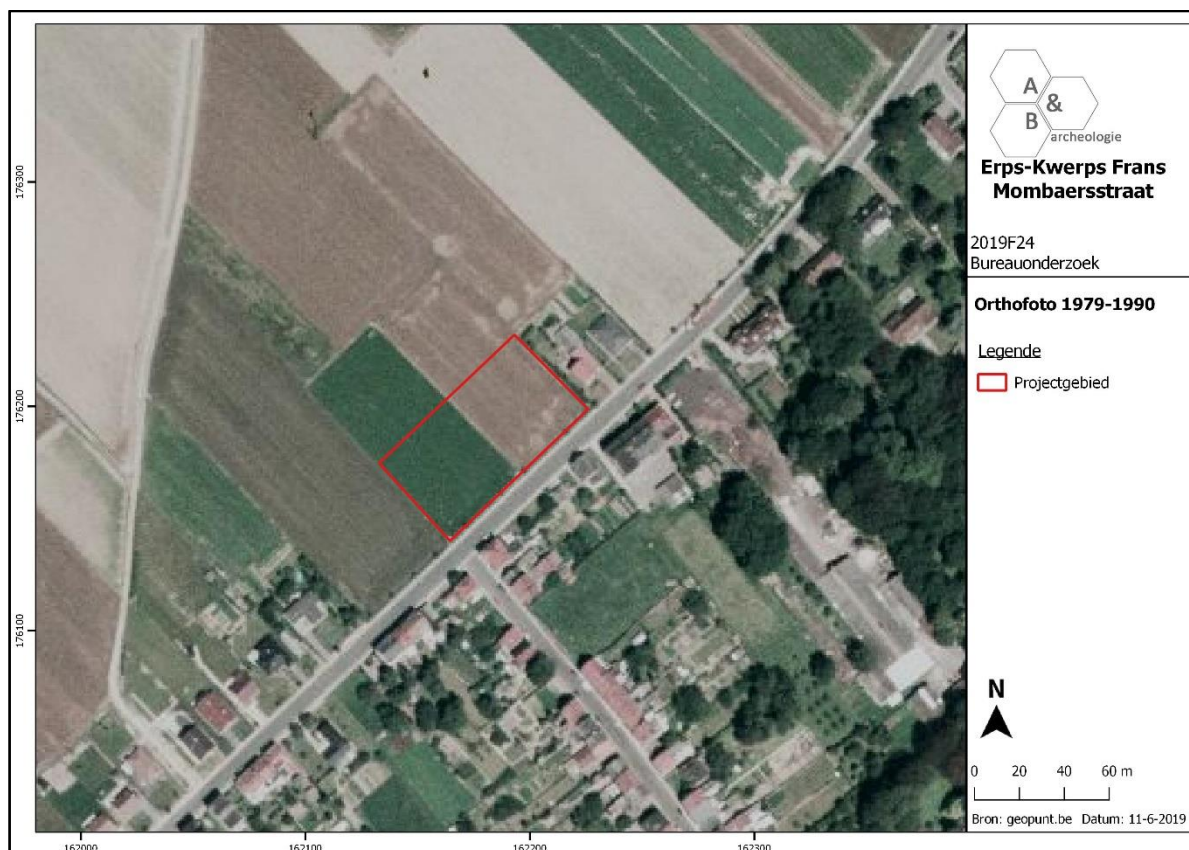
Figuur 20 Uitsnede uit de topografische kaart van 1891, met aanduiding van het plangebied (bron: cartesius.be en NGI).

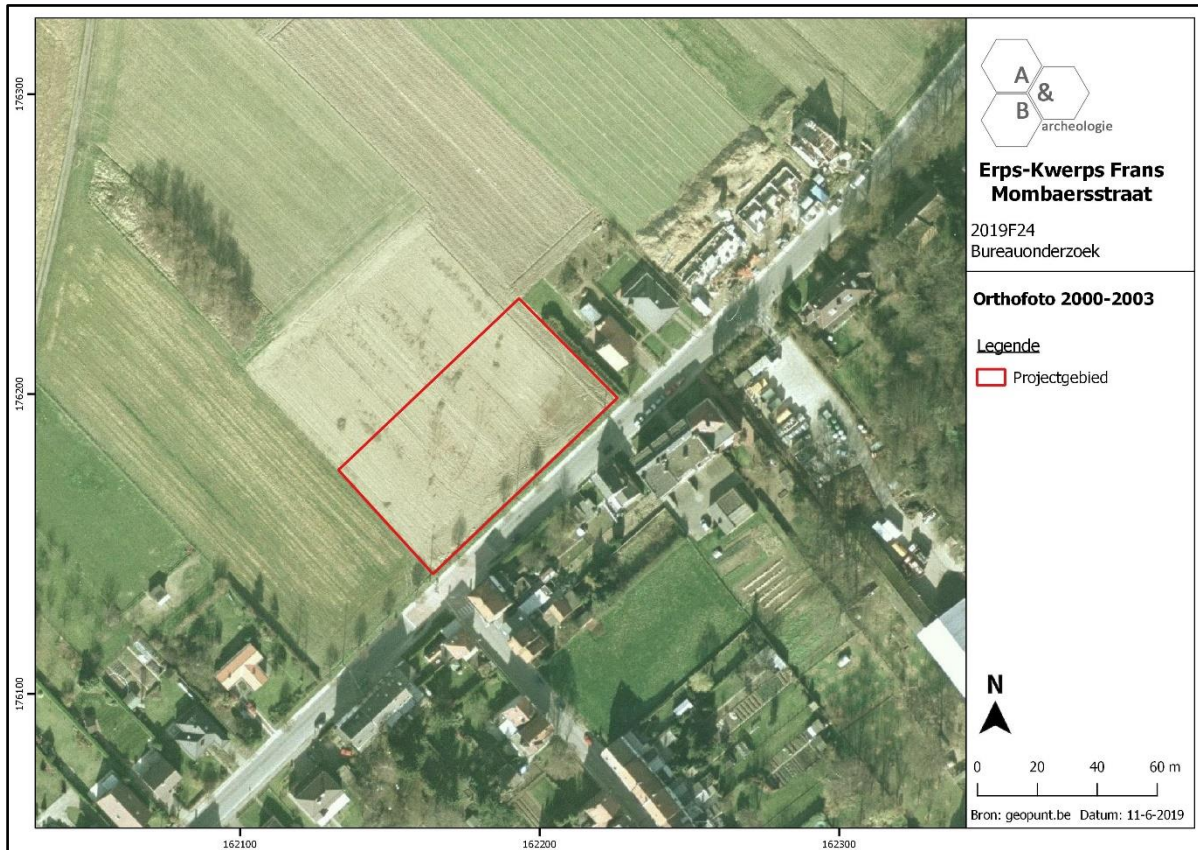
Figuur 21 Uitsnede uit de topografische kaart van 1952-1961, met aanduiding van het plangebied (bron: cartesius.be en NGI).

Figuur 22 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).

Figuur 23 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1979-1990 (bron: geopunt.be).

Figuur 24 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2000-2003 (bron: geopunt.be).

2.5. Archeologische situering

Op de centraal archeologische inventaris worden in de omgeving van het plangebied sites uit de ijzertijd tot de nieuwste tijd weergegeven. Het betreft zowel proefsleuvenonderzoeken, opgravingen, veldprospecties als controle der werken en historische bouwwerken. Hieronder worden ze chronologisch weergegeven.

In 2011 werd ter hoogte van de Cureghemstraat een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd door Triharch onderzoek en advies bvba (CAI 157189). Hierbij werd aardewerk uit de vroege bronstijd, een circulaire grafstructuur uit de late bronstijd en een graansilo uit de ijzertijd aangetroffen.

Op nog geen 100m ten noordoosten van het plangebied werd bij de bouw van een huis in 2002 bij een controle der werken een toevalsvondst van een Romeinse afvalput en witte zandsteen gedaan (CAI 2995). Bij het controleren van de stortgrond met een metaaldetector werd nog een Romeinse munt gevonden. Op ca. 250m ten noordoosten van het plangebied werd tijdens veldprospectie in 2013 een concentratie Romeins bouw materiaal aangetroffen (CAI 164414). Ca 1km ten noordoosten van het projectgebied werd tijdens veldprospectie en metaaldetectie in 2000 en 2001 (CAI 3741) een vondstconcentratie puin en aardewerk, munten, een vergulde fibula en een bronzen tijgerkop uit de Romeinse periode aangetroffen. Bij de aanleg van een nieuw traktiestation, zo'n 500m ten zuidoosten van het projectgebied werd een vondstconcentratie dakpanfragmenten uit de Romeinse periode aangetroffen (CAI 4715). Ca 1km ten westen van het projectgebied bevindt zich CAI locatie

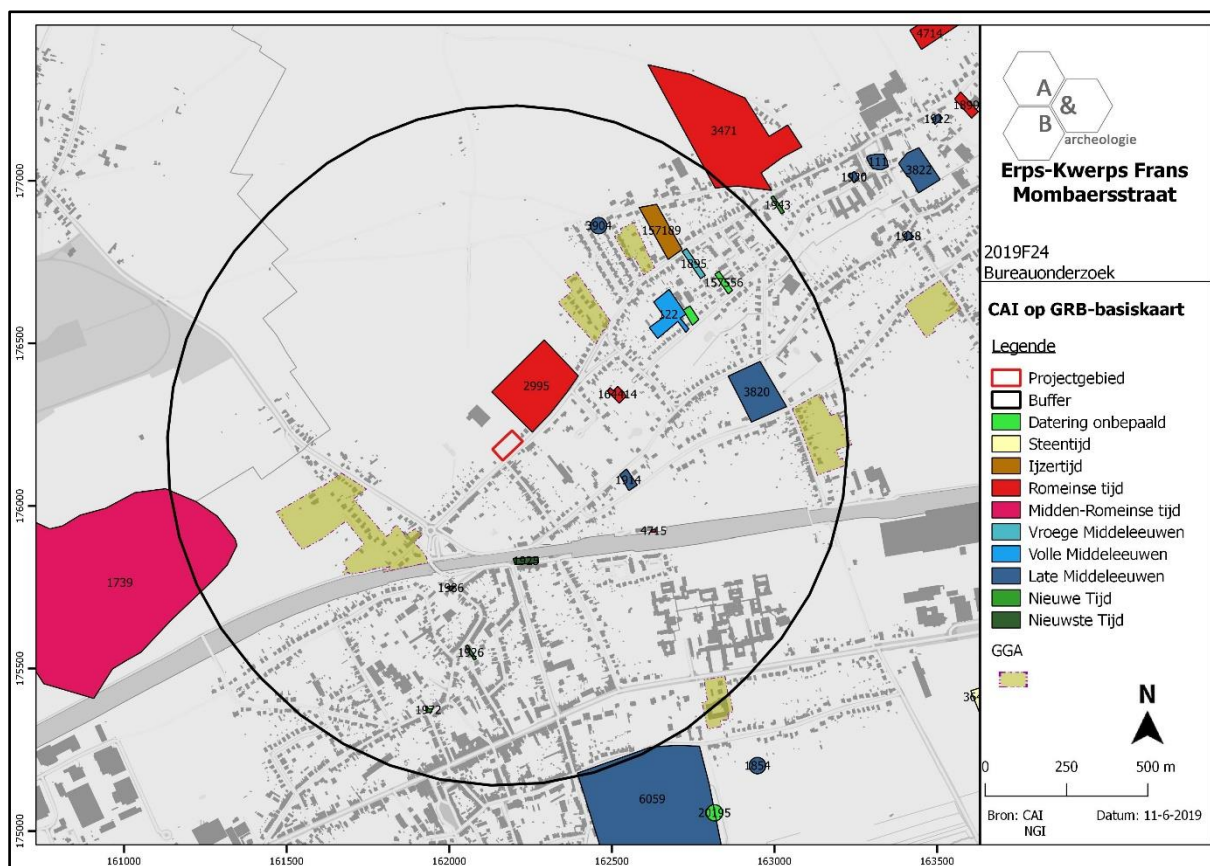
1739, onder het toponiem Tichelberg. De Romeinse weg van Elewijt naar Waver loopt door dit gebied. Op deze plaats werden reeds in de 19de eeuw aardewerkfragmenten en tegulae uit de Romeinse periode gevonden. Daarnaast werden o.a. een fragment van een bronzen beeldje, een gesp, een fibula en verschillende munten gevonden. Er werd een fundering van een kelder in regelmatig gekapte steen, met vloer in roze mortel aangetroffen. De resten en het materiaal zijn vermoedelijk afkomstig van een villa gelegen op de zuidwestelijke helling van de Tichelberg. Gezien de ligging van de andere vondstconcentraties op de zuidwestelijke helling wijzen deze waarschijnlijk ook op de aanwezigheid van Romeinse villa's.

In de omgeving zijn ook enkele sites uit de vroege en volle middeleeuwen gekend. Ca. 750m ten noordoosten werd door de Archeologische werkgroep Kortenbergh een opgraving uitgevoerd (CAI 1895). Hierbij werden sporen uit de ijzertijd tot volle middeleeuwen aangetroffen. Een kleine ronde kuil dateert uit de ijzertijd. De meeste sporen dateren echter uit de vroege middeleeuwen: kuilen waarvan onderzoek nog moet uitmaken of ze tot een plattegrond behoren, een kuil met dakpanfragmenten en enkele brokken verbrande leem, fragmenten van een grofgemagerde handgevormde pot met uitstaande rand, scherven met opvallend veel rode (bouw)keramiek-magering van een recipiënt met uitstaande rand, fragmenten van een grijze ruwwandige pot met omgeslagen rand en vlakke bodem en een 10-tal zeer hard gebakken scherven van een reducerend gebakken biconische pot met stempelversiering op de schouder. Uit de volle middeleeuwen dateert een greppel met Maaslands aardewerk. Ten zuidwesten van deze site, ter hoogte van het Villershof, werd na een controle der werken waarbij een zilveren denarius van aartsbisschop Bruno en keizer Otto uit 962-965 werd aangetroffen, een opgraving uitgevoerd (CAI 122). Naast enkele losse vondsten uit het Neolithicum en de Romeinse periode werden sporen uit de ijzertijd tot de volle middeleeuwen aangetroffen. Uit de late ijzertijd dateren een 8-palig bijgebouw, 3 spiekers, een mogelijke waterput, een gracht, paalkuilen en kuilen. Er werden een 39-tal sporen aangetroffen uit de Merovingische periode waaronder een mogelijk graf. Er werden resten van een biconische pot, 3 kralen in amber, de resten van metalen voorwerpen en resten van gewoon gebruiksaardewerk aangetroffen. Vier sporen, waaronder een pottenbakkersoven dateren uit de Karolingische periode. De structuur is ca. 2m lang en bestaat uit 2 delen: de ovenruimte en het stookkanaal. Uit de volle middeleeuwen dateren grote concentraties paalkuilen met in de vulling Maaslands aardewerk en 2 kuilen met veel houtskool, verbrande leem en ijzerslakken die mogelijk verband houden met ambachtelijke activiteiten.

Het archeologisch kader toont een rijke archeologische geschiedenis aan in de directe omgeving van het plangebied met sporen en vondsten vanaf de steentijd tot de Nieuwste Tijd.

De CAI indicaties uit de nieuwste tijden betreffen historische bouwwerken en toevalsvondsten tijdens een controle der werken.

CAI Locatie	Onderwerp	Details
3904	Houten graanwindmolen	Dateert uit 1488, afgebroken in 1908
3820	Hof van Ingelstraete	Hoeve
1914	Opgraving na controle der werken	Krengbegraaving en witte zandstenen fundering
1972	kapel	17de eeuw
1926	Toevalsvondst munten oostenrijkse periode	
1986	Controle der werken	Gasmasker WO II
1925	Controle der werken	Bakstenen riolering 19de eeuw

Figuur 25 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) (bron: geopunt.be en CAI).

3. Synthese

3.1. Archeologisch verwachtingspatroon

Op basis van het bureauonderzoek kan volgend verwachtingspatroon vooropgesteld worden:

- De Frans Mombaersstraat bestond reeds rond 1777. Het plangebied was op dat moment onbebouwd en in gebruik als akkerland. Deze situatie blijft ongewijzigd tot op heden.
- Het plangebied is gelegen op droge leemgronden, op een terrein dat helt van noordwesten naar zuidoosten. Het bevindt zich op de zuiderhelling van een ZW-NO gerichte zandrug.
- In de omgeving van het plangebied zijn archeologische sites gekend vanaf de Metaaltijden tot de late middeleeuwen, zowel veldprospecties als toevalsvondsten bij controles der werken, proefsleuven en opgravingen. De Romeinse sites bevinden zich allen op de zuiderhelling van een ZW-NO gerichte zandrug, vermoedelijk maken deze deel uit van verschillende villacomplexen.
- Door de ligging van het plangebied op de zuiderhelling van een ZW-NO gerichte zandrug en de archeologische sites in de omgeving kent het plangebied een vrij hoge verwachting voor sites uit de Romeinse periode. Daarnaast kunnen sporen uit jongere en oudere periodes aanwezig zijn.

3.2. Afweging verder vooronderzoek

Op het terrein zal een groepswoningbouwproject plaatsvinden via een bouwaanvraag. Het terrein zal hierbij opgedeeld worden in 8 kadastrale kavels na het optrekken van de bebouwing. Op de 6 meest westelijke loten zullen 3 appartementsgebouwen gebouwd worden, op de 2 meest oostelijke 2 halfopen woningen. Ten noorden van de bebouwing worden tuinen aangelegd. Bij de appartementsgebouwen worden hierbij ook 2 tuinbergingen per appartementsgebouw voorzien. Aan de zuidzijde van de appartementsgebouwen is de aanleg van verschillende parkeerplaatsen voorzien, bij de woningen een oprit met tuin. De natuurlijke helling zal behouden blijven. Er kan vanuit gegaan worden dat de bodem van het totale plangebied ernstig verstoord zal worden: het bouwrijp maken van de percelen, allerhande werfverkeer, het aanleggen van nutsvoorzieningen en -leidingen in de voortuinen van de loten, het optrekken van de woningen en het inrichten van de tuinen kent een diepe impact in de bodem en kan nefast zijn voor eventueel aanwezige archeologische sporen en sites.

De archeologische verwachting is op basis van archeologische sites in de omgeving vrij hoog. Door de ligging van het plangebied op de zuiderhelling van een ZW-NO gerichte zandrug en de archeologische sites in de omgeving kent het plangebied een vrij hoge verwachting voor sites uit de Romeinse periode. Daarnaast kunnen sporen uit jongere en oudere periode aanwezig zijn. Op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site echter niet aangetoond worden. De geplande werken zijn van die aard dat eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd wordt. Er dient bijgevolg verder vooronderzoek te gebeuren. Dit verder vooronderzoek

dient te gebeuren in uitgesteld traject, aangezien de gronden pas worden verkaveld onder opschortende voorwaarde van het verkrijgen van een vergunning.

Bij de afweging voor een verder vooronderzoek worden alle gegevens van de bureaustudie geëvalueerd om zodoende een uitspraak te kunnen doen. In eerste instantie wordt gekeken naar de methodes met geen of het minste impact in de bodem. Deze onderzoeken vallen onder de noemer 'verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem' (landschappelijk bodemonderzoek, geofysisch onderzoek en veldkartering/metaaldetectie). Indien uit deze onderzoeken de afwezigheid van een archeologische site niet gestaafd kan worden, dient men verder over te gaan tot een 'vooronderzoek met ingreep in de bodem' (verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek, proefsleuven en proefputten). In het geval een archeologische site aanwezig is, dient men eerst te proberen deze *in situ* te behouden. Indien dit niet mogelijk is, is een verdere opgraving noodzakelijk.

3.3. Verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

- Landschappelijk bodemonderzoek

Dit type onderzoek heeft tot doel de aardkundige opbouw en ontstaansgeschiedenis van de ondergrond en het landschap te kennen door middel van boringen of profielputten. Met deze methode kan met een minimale impact in de bodem toch heel wat informatie verkregen worden. De methode wordt binnen de archeologie vooral aangewend om het bodemkundig potentieel na te gaan voor de aanwezigheid van goed bewaarde steentijdsites.

In dit geval wordt deze onderzoeksmethode niet opportuun geacht om uit te voeren. Er zijn geen indicaties voor de mogelijke aanwezigheid van een *in situ* bewaarde steentijdsite op het terrein. De bodemopbouw van het terrein is gekend op de bodemkaart.

- Geofysisch onderzoek

Geofysisch onderzoek heeft tot doel om antropogene fenomenen te onderscheiden van natuurlijk sediment of om een morfologische reconstructie van het natuurlijke landschap te maken, door contrasten in elektrische, elektromagnetische en magnetische kenmerken van de ondergrond te meten. Ook kent deze methode haar nut bij het opsporen van explosieven. Onder dit type onderzoek vallen verschillende opsporingstechnieken: magnetometrie, weerstandsmetingen, grondradar enz.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet zinvol om uit te voeren en kan dus buiten beschouwing genomen worden.

- Veldkartering en metaaldetectie

Bij een veldkartering of oppervlakteprospectie wordt een visuele inspectie gedaan van het terreinoppervlak voor de aanwezigheid van archeologisch vondstmateriaal, zoals aardewerk of silexartefacten. Metaaldetectie betreft het opsporen van metalen voorwerpen door middel van een

metaaldetector. De toplaag, ca. 20cm diep, wordt hierbij afgezocht door middel van parallelle looplijnen met of zonder een bepaalde tussenafstand.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet zinvol om uit te voeren en kan dus buiten beschouwing genomen worden. Wel dienen tijdens het proefsleuvenonderzoek de sleufvlakken en de grondhopen met de metaaldetector worden geïnspecteerd.

3.4. Verder vooronderzoek met ingreep in de bodem

- Verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek

Een verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek heeft als doel om archeologische sites op te sporen door middel van boringen. Via de boringen kunnen begraven niveaus teruggevonden worden waarin zich bv. *in situ* steentijdartefacten kunnen bevinden. De boringen worden volgens een bepaald grid met optimale spreiding opgesteld.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet van toepassing.

- Proefputten in functie van steentijd artefactensites

Het doel van proefputten in functie van steentijd artefactensites is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet van toepassing.

- Proefsleuven en proefputten

Het doel van proefsleuven en proefputten is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven. Op die manier kan er een optimale inschatting gemaakt worden van het kennispotentieel aangezien deze methode informatie verschaft omtrent verspreiding, bewaring, aard en datering van de aangetroffen archeologische sporen.

Gezien de aard van de site, de geplande werken en het archeologisch verwachtingspatroon is een verder vooronderzoek in de vorm van proefsleuven noodzakelijk om archeologische sites met grondsporen op te sporen. Het sleuvenplan, de richtlijnen en onderzoeksvragen worden voorgesteld in het programma van maatregelen. Dit proefsleuvenonderzoek dient te gebeuren in uitgesteld traject.

3.5. Beantwoording onderzoeksvragen

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?

De Frans Mombaersstraat bestond reeds rond 1777. Het plangebied was op dat moment onbebouwd en in gebruik als akkerland. Deze situatie blijft ongewijzigd tot op heden. Er gebeurde nog geen archeologisch onderzoek op het plangebied.

- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?

Het plangebied is met zekerheid vanaf de 18de eeuw onbebouwd en in gebruik als akkerland. Bijgevolg kan gesteld worden dat de bodem niet tot weinig verstoord zal zijn.

- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?

Het plangebied is gelegen op droge leemgronden, op een licht hellend terrein. Mogelijk is sprake van colluvium gezien deze lichte hellingsgraad. Op basis daarvan kunnen oudere sporen goed bewaard gebleven zijn.

- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?

Op het terrein zal een groepswoningbouwproject plaatsvinden via een bouwaanvraag. Het terrein zal hierbij opgedeeld worden in 8 kadastrale kavels na het optrekken van de bebouwing. Op de 6 meest westelijke loten zullen 3 appartementsgebouwen gebouwd worden, op de 2 meest oostelijke 2 halfopen woningen. Ten noorden van de bebouwing worden tuinen aangelegd. Bij de appartementsgebouwen worden hierbij ook 2 tuinbergingen per appartementsgebouw voorzien. Aan de zuidzijde van de appartementsgebouwen is de aanleg van verschillende parkeerplaatsen voorzien, bij de woningen een oprit met tuin. De natuurlijke helling zal behouden blijven. Er kan vanuit gegaan worden dat de bodem van het totale plangebied ernstig verstoord zal worden: het bouwrijp maken van de percelen, allerhande werfverkeer, het aanleggen van nutsvoorzieningen en -leidingen in de voortuinen van de loten, het optrekken van de woningen en het inrichten van de tuinen kent een diepe impact in de bodem en kan nefast zijn voor eventueel aanwezige archeologische sporen en sites.

- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?

De aan- of afwezigheid van een archeologische site kan niet vastgesteld worden op basis van het bureauonderzoek. Gezien de landschappelijke ligging kan een vrij hoge archeologische waarde aan het terrein gegeven worden.

- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

Het verder vooronderzoek bestaat uit een proefsleuvenonderzoek in het volledige plangebied. Dit onderzoek bestaat uit het aanleggen van parallelle sleuven. De sleuven hebben als doel om het archeologisch potentieel voor sites met grondsporen in kaart te brengen. Zijn er archeologische sporen aanwezig? Behoren deze tot één of meerdere periodes? Daarnaast is het ook belangrijk om de verstoringsgraad in kaart te brengen. Zijn de sporen goed bewaard? Kunnen er verstoringszones afgebakend worden? Afsluitend is het belangrijk om alle gegevens samen te beschouwen om zodoende een uitspraak te kunnen doen over het potentieel van het terrein. Hierbij wordt afgewogen of verder onderzoek nodig is in de vorm van een opgraving, over een deel of volledig het terrein, of kan er overgegaan worden tot een vrijgave bij afwezigheid van archeologische sporen.

De modaliteiten van het verder vooronderzoek worden behandeld in het programma van maatregelen.

4. Samenvatting

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen te Erps-Kwerps in de Frans Mombaersstraat (provincie Vlaams-Brabant), waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het plangebied is 3932m² groot en heeft een noordoost-zuidwest georiënteerde rechthoekige vorm. Het is momenteel in gebruik als akkerland. Er zijn geen bomen, gebouwen of perceelsgrachten aanwezig op het terrein. Ten zuiden grenst het aan de Frans Mombaersstraat, ten noordoosten en zuidwesten aan private woningen. Ten noordwesten is een grote loods te zien.

Op het terrein zal een groepswoningbouwproject plaatsvinden via een bouwaanvraag. Het terrein zal hierbij opgedeeld worden in 8 kadastrale kavels na het optrekken van de bebouwing. Op de 6 meest westelijke loten zullen 3 appartementsgebouwen gebouwd worden, op de 2 meest oostelijke 2 halfopen woningen. Ten noorden van de bebouwing worden tuinen aangelegd. Bij de appartementsgebouwen worden hierbij ook 2 tuinbergingen per appartementsgebouw voorzien. Aan de zuidzijde van de appartementsgebouwen is de aanleg van verschillende parkeerplaatsen voorzien, bij de woningen een oprit met tuin. De natuurlijke helling zal behouden blijven. Er kan vanuit gegaan worden dat de bodem van het totale plangebied ernstig verstoord zal worden: het bouwrijp maken van de percelen, allerhande werfverkeer, het aanleggen van nutsvoorzieningen en -leidingen in de voortuinen van de loten, het optrekken van de woningen en het inrichten van de tuinen kent een diepe impact in de bodem en kan nefast zijn voor eventueel aanwezige archeologische sporen en sites.

De Frans Mombaersstraat bestond reeds rond 1777. Het plangebied was op dat moment onbebouwd en in gebruik als akkerland. Deze situatie blijft ongewijzigd tot op heden. Het plangebied is gelegen op droge leemgronden, op de zuiderhelling van een ZW-NO gerichte zandrug. Het terrein zelf helt licht van noordwest naar zuidoost. In de omgeving van het plangebied zijn archeologische sites gekend vanaf de metaaltijden tot de late middeleeuwen, zowel veldprospecties als toevalsvondsten bij controles der werken, proefsleuven en opgravingen. De Romeinse sites bevinden zich allen op de zuiderhelling van een ZW-NO gerichte zandrug, vermoedelijk maken deze deel uit van verschillende villacomplexen. Door de ligging van het plangebied op de zuiderhelling van een ZW-NO gerichte zandrug en de archeologische sites in de omgeving kent het plangebied een vrij hoge verwachting voor sites uit de Romeinse periode. Daarnaast kunnen sporen uit jongere en oudere periode aanwezig zijn.

Op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site echter niet aangetoond worden. De geplande werken zijn van die aard dat eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd wordt. Er dient bijgevolg verder vooronderzoek te gebeuren. Dit verder vooronderzoek dient te gebeuren in uitgesteld traject, aangezien de gronden pas worden verkaveld onder opschortende voorwaarde van het verkrijgen van een vergunning.

Het verder vooronderzoek bestaat uit een proefsleuvenonderzoek over het volledige plangebied. De modaliteiten van het verder vooronderzoek worden behandeld in het programma van maatregelen.

5. Bibliografie

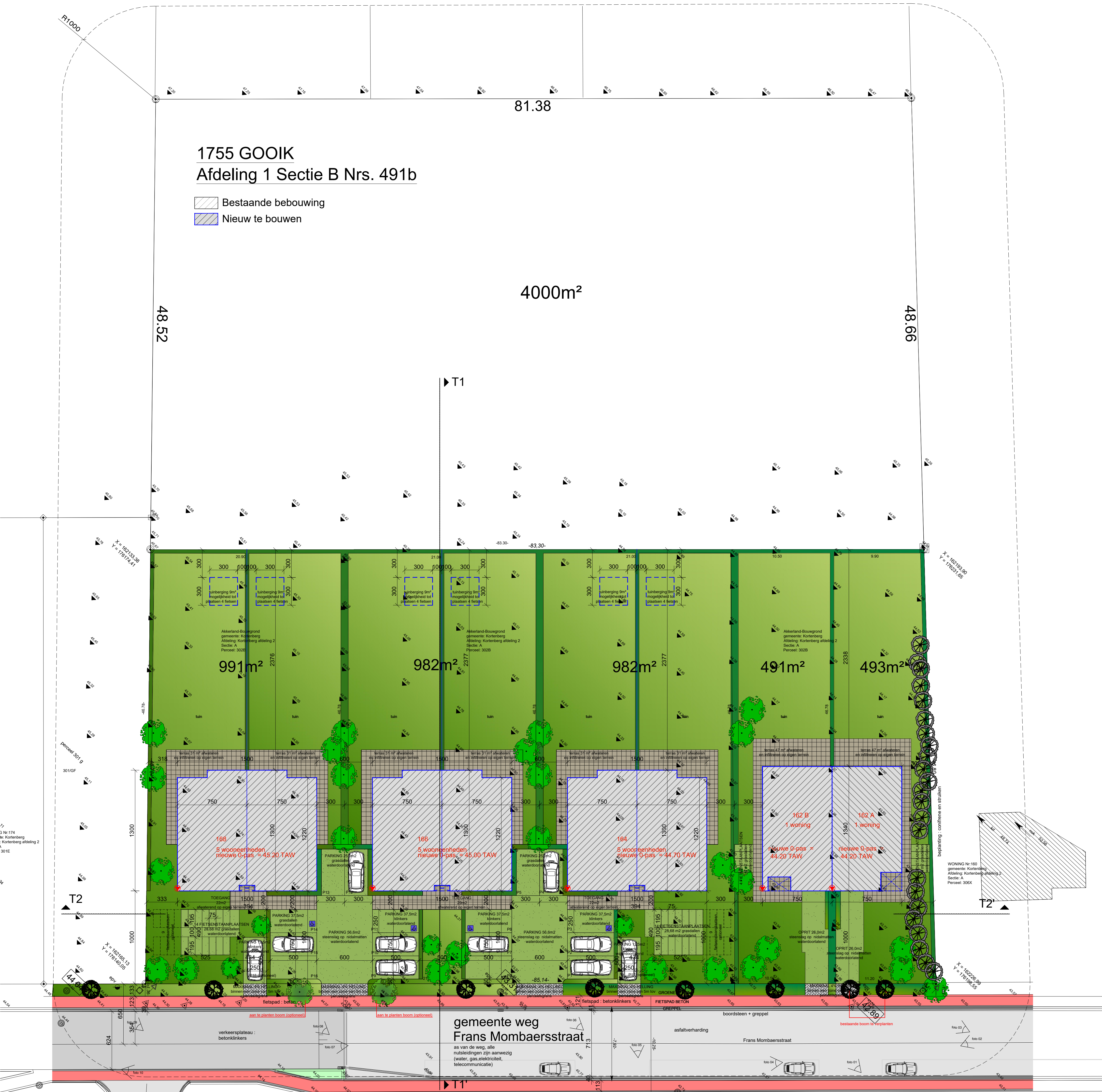
- <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>
- <http://www.geopunt.be/kaart>
- <http://www.cartesius.be/CartesiumPortal/>
- <http://www.ngi.be/topomapviewer/>
- <https://cai.onroenderfgoed.be/>
- <https://www.google.com/maps>
- <http://oud.kortenbergh.com/vrijetijd/toerisme/geschiedenis.php>
- <https://nl.wikipedia.org/wiki/Kortenbergh>

6. Bijlages

- Figurenlijst

Figuur 1 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2017 (bron: geopunt.be).....	7
Figuur 2 Zicht vanuit de Frans Mombaersstraat (zuiden) op het plangebied (bron: https://www.google.com/maps).....	8
Figuur 3 Uittreksel uit het verkavelingsplan (bron: initiatiefnemer).	9
Figuur 4 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).....	10
Figuur 5 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).....	11
Figuur 6 Zicht op het kadasterplan met afbakening van het plangebied (bron: geopunt.be).....	11
Figuur 7 Zicht op de bodemgebruikskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be). ..	12
Figuur 8 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel (bron: geopunt.be).	13
Figuur 9 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel, meer in detail (bron: geopunt.be).....	13
Figuur 10 Zicht op de Potentiële bodemerosiekaart (bron: geopunt.be).	14
Figuur 11 Zicht op de bodemkaart (bron: DOV).	15
Figuur 12 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).	16
Figuur 13 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).	16
Figuur 14 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).	17
Figuur 15 Uitsnede uit de Ferrariskaart, met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	18
Figuur 16 Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen, met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).....	19
Figuur 17 Uitsnede uit de Poppkaart, met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).....	19
Figuur 18 Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen, met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).....	20
Figuur 19 Uitsnede uit de topografische kaart van 1865, met aanduiding van het plangebied (bron: cartesius.be en NGI).	20
Figuur 20 Uitsnede uit de topografische kaart van 1891, met aanduiding van het plangebied (bron: cartesius.be en NGI).	21
Figuur 21 Uitsnede uit de topografische kaart van 1952-1961, met aanduiding van het plangebied (bron: cartesius.be en NGI).	21
Figuur 22 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).	22
Figuur 23 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1979-1990 (bron: geopunt.be).	22
Figuur 24 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2000-2003 (bron: geopunt.be).	23
Figuur 25 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) (bron: geopunt.be en CAI).	25

Bijlage: Plan bestaande toestand, verkavelingsplan (bron: initiatiefnemer)

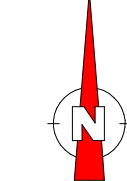

Opmetingsplan bestaande toestand

Kortenberg - afdeling 2 Erps - Kwerps - Sectie A - nummer 302 B

- LEGENDE**
- Bestaande bebouwing
 - perceelsgrens volgens plan Willems dd 23/10/2018
 - Randbeplanting
 - Inspectieput riolering
 - Openbare verlichting / EP
 - Afsluippunt gas
 - Punt van de waterleiding / hydrant
 - Terreinhoogte volgens TAW / dakhoogte
 - Afstandsmaat
 - Omtreksmaat
 - Kast tv - distributie
 - Kast electriciteit
 - Dakhoogte
 - Bestaande grenspaal
 - Alleenstaande boom

SCHAAL 1 : 250